

Отворен код в BG ! Да поговорим за бизнес.... (22-9-2002)

Интервю на Яна Илиева с Йовко Ламбрев

В анализите за бъдещето на Linux често се споменава тезата, че в страните, където няма развит open source development, има бъдеще бизнесът с потребителски съпорт на определени дистрибуции. ...Първо – как гледаш на такова твърдение?

За мен между двете неща има особено значима връзка и ако горната теза е вярна, то е защото ако не разполагаш със солидна база за development просто не ти остава друго освен да предлагаш поддръжка. За съжаление България няма традиции в разработката на open source софтуер. Българските програмисти в мнозинството си са обвързани със средствата за разработка на компании като Borland и Microsoft. Така ги обучават и в университетите, които за съжаление у нас не са средище за нововъведения и експерименти, а по-скоро музеи на закостенели представи и остарели учебни планове. В този ред на мисли не е изненадващо, че повечето ни специалисти са самоуки и нямат добър общ поглед върху технологиите в глобален мащаб. Пиратството, което няма какво да крием, до преди десетина години си беше едва ли не държавна политика направи огромна услуга на комерсиалния софтуер и огромна популярност за Microsoft в частност - в смисъл такъв, че доколкото не е проблем да си купиш пиратско копие за пет лева на нещо, което иначе струва стотици долари ти не можеш да оцениш поддръжката, защото не разполагаш с такава. Съответно представите на българския потребител са изкривени - той не може да оцени свободата, която предлага софтуерът с Отворен код, защото има някаква своя илюзия за свобода, имагинерна свобода. Съответно е трудно да се обясни, на подобни потребители, че има смисъл да платят за поддръжка. Трябва да се убият няколко насадени мита в съзнанието на българина, които между другото нямат общо само с ИТ. Не можем да очакваме от общество, пред което стои дилемата оцеляване или прехрана да има точен поглед върху високите технологии и да осъзнава потребността си от такива. Иначе определено смятам, че в България има смисъл, както от развитие на open source development въпреки ограничените си ресурси, така и в продаването на поддръжка, която принципно е по-лесна, но само на пръв поглед. Да продаваш поддръжка професионално и да го правиш между другото не е едно и също и изисква сериозен ресурс и потенциал от качествени специалисти, които струват скъпо. Опасявам се обаче, че целевият сегмент на подобна фирма може би не трябва да се състои само от българският пазар - той е неориентиран и ужасно тесен.

Имаш ли преки наблюдения над развитието на наши фирми, които предлагат поддръжка на Линукс дистрибуции? Какво се случва там?

Да, имам контакти с няколко подобни фирми, както в България, така и навън. На практика фирмите у нас не предлагат толкова поддръжка на конкретна дистрибуция, колкото поддръжка по принцип, което за съжаление дава основание да бъдат атакувани, че са несериозни, което не е вярно като цяло, но е трудно доказуемо. За съжаление у нас пазарът принуждава фирмите да са гъвкави и ги поставя в невъзможност да се специализират в конкретна област. Българските фирми все още не смеят да се афишират като такива, които приоритетно предлагат решения, базирани на софтуер с Отворен код. Причините са известни - страхуват се, че ще изгубят доверието на клиентите си, които

предпочитат комерсиални решения, че могат да загубят Microsoft като партньор или много други подобни неща. Всъщност това се случва и в глобален мащаб. Преди около година в София на един семинар по сигурността говорих с Ерик ван Генд, който беше лектор от Cisco Systems на тема Security & VPN. Разпитвах го за Cisco Secure IDS и понеже ми направи впечатление, че на практика това е PC попитах какво върви на него. Отговорът му беше - че всъщност това е Linux. Само, че докато не си говорите с някого от продажбите едва ли ще го научите предварително. Няма да намерите на сайта мигащ банер, който гласи, че Cisco Intrusion Detection System (IDS) е базирана на Linux. И у нас е така. Отвореният код е навсякъде около нас и в Интернет, защото е стабилен, сигурен и гъвкав, но не го забелязваме, никой не го афишира. А нима не е признание факта, че лидер като Cisco се е доверил на Linux и то не за какво да е, а за решение за сигурност каквото е IDS.

В такъв случай, как да се прави бизнес с разработка, разпространение и поддръжка на Linux дистрибуции?

Както и навсякъде другаде - Интернет роди софтуерът с Отворен код, а отворените стандарти и софтуер изградиха Интернет - така, че какво значение има географията. На практика какво пречи support-център на коя да е компания да се намира в Пловдив, София или Полски Тръмбеш? Абсолютно нищо. Какво пречи български програмисти да правят българска или чужда дистрибуция? Познавам хора от София, които са разработчици на Debian, а доколкото знам вече има българи и сред разработчиците на ядрото. Друга формула е да се сглобяват парчета от различни проекти с Отворен код, предлагайки по този начин цялостни решения и продавайки поддръжка за тях или обучение.

Дали пък някой от по-известните open source компании (RedHat, SuSe или Mandrake) не би се съгласила да инвестирала у нас? Да речем в схемата на допълнителния съпорт - за свои дистрибутивни или дори и outsourcing за корпоративния бизнес? Все пак България е изключително неразвита пазарна територия в това отношение....?

Предполагам, че да - стига да открият сериозен партньор в България и малко по-различна държавна политика и климат в ИТ. Аз съм говорил с няколко компании, продаващи решения, базирани на Свободен софтуер.

И каква беше реакцията?

Откликват адски дружелюбно. Въпросът е какво може да им предложи България - пазар едва ли - по-скоро партньорство. На мен ми е любопитно по-скоро нещо друго - не разбирам, защо например около българското представителство на IBM е толкова тихо на фона на световния Linux лидер, в който се превърна IBM като цяло. И смятам съвсем скоро да си поговоря с някого от българският IBM по въпроса. Не можем повече да си позволяваме да стоим настрана от света. А позицията на подобна компания не може да бъде без значение където и да е.

Имаме ли шансове за наш outsourcing в сферата на Linux приложенията за чужди компании. Примерно, ако вече добре сме си развили open source сектора?

Абсолютно , но нека не унифицираме Отворения код с Linux. Linux не е всичко - той само направи революцията. Освен Linux има FreeBSD, NetBSD, OpenBSD, освен операционни системи има редица сървъри, приложения, офис-пакети, бази данни - всичко това също с Отворен код. Опасявам се, че много наклоняваме везните само към Linux, а дори като че ли насаждаме и конфронтация. А пък и нека не объркваме

Microsoft, че имат само един сериозен враг.

Като каза Microsoft...когато се обсъждаше лицензионната сделка с Microsoft, висшите ни чиновници заявиха : “Ами да , знаем за отворения код, но избрахме пак Microsoft, защото Linux няма какво да ни предложи. Посочете ни коя е алтернативната Linux операционна система на Windows?” В този смисъл, не е ли време за една цялостна операционна система с отворен код, на български, с всички приложения, познати от Windows, с лесна инсталация, съвместимост с форматите, регламентиран съпорт и каквото още се сетиш ?

Това ми звучи като “Аз харесвам блондинки - намерете ми алтернатива на блондинка!”. Проблемът на сделката не е толкова самата сделка - проблемът е, че изборът е априорен. Ако си решил да си купиш Форд естествено, че няма смисъл да оглеждаш други решения - а и все ще им намериш недостатъци. Най-големият проблем за мен е неосъзнаването до какво води подобна сделка, особено ако и проекта e-government бъде изпълнен изцяло с комерсиален софтуер със затворен код - проблемът е, че се дефинират формати и типове документи, чрез които държавните институции и граждани общуват помежду си - тези формати са затворени и са собственост на някаква компания, което означава, че тази компания има възможността да определя и дори да променя неволно или нарочно ако реши вида и начина, по който се извършва това общуване. Това не ти ли звучи абсурдно? От една компания - която и да е тя - зависят суверенните отношения граждани - държава! Това е всичко друго, но не и свобода! Това означава, че когато държавата поиска някаква информация от мен аз трябва да и я предоставя, примерно, в Excel формат или ако аз пиша молба, да я напиша с Word, или пък да попълвам някаква форма в Интернет непременно с Internet Explorer. Ами ако не искам да си купя Windows и MS Office, ами ако нямам пари? Или примерно имам Windows и MS Office, но са много стари версии? Няма да общувам с държавата си, така ли? Че това е на ръба на конституционно нарушение. Или може би да си сменя държавата? Проблемът е, че решението е взето за момента, без мисъл, без преценка, без глобален поглед върху технологиите - не е ли ирония факта, че само броени седмици след сделката с Microsoft дойде новината, че Европейският съюз препоръчва софтуер с отворен код. А тази сделка бе направена с идея да бъдем извадени от някакъв пореден черен списък за да бъдем достойни за ЕС , но всъщност вместо да изпишем вежди пак избодохме очи. Никой май не провери какво правят в Германия, Франция, Великобритания, Австралия, което означава, че някой не си върши добре работата. Проблем бе и, че нямаше дискусия - просто един ден сделката беше обявена и толкова. Какво значение има тогава дали е имало алтернатива или е нямало?

Политиците не си признават (или не знаят), че всъщност алтернативи има и то не от вчера...

Да. Mandrake Linux се инсталира на български още от преди 2-3 години, когато Microsoft още твърдяха, че нямат финансова изгода да правят български превод. Явно са намерили такава. Графични среди на български има повече от 3-4 на брой - отново заради идеята за свободата и правото на избор. В една от тях (KDE) има интегриран офис-пакет, отделно има OpenOffice - той още няма български превод, но се работи по въпроса - а ако се бяха намерили малко пари - колкото за превода на една книга досега можеше двама преводачи да свършат работата, но никой не се сеща да финансира подобно нещо. И тъй като това е продукт в обществена полза все си мисля, че именно държавата или някоя фондация можеха да отделят 1000 лв за превод на OpenOffice , който ще остане за всички българи. С почти пълна съвместимост с форматите на Microsoft и не само с тях... Отново няма мисъл за това. Има Linux дистрибуции, които се инсталират с 5-6 кликания на мишката като кажеш, че нищо не разбираш и искаш такъв тип инсталация. Но нима някой в държавната администрация си инсталира сам компютъра, колкото и

<http://portal.bg/news.php?cat=main&read=20022309001>

лесна да е инсталацията? Нали не си представяте как някой наш или чужд депутат, министър или секретарка взима CD-то с операционната система и си конфигурира сам компютъра. Това не е аргумент.

Разработва ли се в момента проект за операционна система ?

Да, има например българско BSD. Правят се много неща - въпреки всичко. Но никой не може да се ангажира с никакви срокове докато всичко е базирано на свободното време, а и много от нас просто нямат такава - трябва да вадят прехраната си някак. Но какво от това, че се прави нещо? Омагьосаният кръг си остава - няма лъскави продукти, защото няма потребност от тях и няма потребност, защото няма лъскави продукти. Има добри неща - не са перфектни, но са добри, не са лъскави, защото за излъскването им трябва пари, а ние Българското open source общество нямаме пари - имаме ентузиазъм, имаме знания, know-how и опит. Не е наш проблема, че няма кой да го оцени. Много от нас вече отдавна са зад граница и продават опита си другаде. А инвестицията в отворен код е инвестиция в родната икономика, в български специалисти - не случайно френското правителство си общува в Mandrake, немското със SuSE, Китай прави национална дистрибуция, а второто име на Америка е май вече Red Hat. Трудно ми е да проумея защо у нас това не се разбира.

Ами някой би могъл да те контрира с това, че така и така MS вече направиха превод на WinXP и то само заради нас....

Хайде да не се заблуждаваме, че българският език има чак толкова значение. Българският превод на Windows XP освен, че е недовършен е и недогледан - може ли да преведеш всичко машинално без да съобразиш кое в какъв контекст, ще бъде потребено. Така са се родили шедьоври като "жим на готовн" (това е Stand by ако не сте се сетили) и ще го виждате всеки път като гасите компютъра си. Това не е професионализъм. Аз не бих платил за такава неща. Иначе не виждам смисъл от чиста българска дистрибуция - това е много сериозно капиталовложение с неясна възвръщаемост. По-скоро има смисъл от някакъв клонинг на популярна известна чужда дистрибуция с приличен превод.

Пак ще те върна към тази сделка... По време на един парламентарен контрол министър Димитър Калчев заяви, че лицензът за разпространение на отворения код не давал достатъчно гаранции за сигурността на продуктите. И си зададох въпроса, дали извън кръга на Linux-експертите се разбира напълно GPL философията на създаването и разпространението на отворения код?

Министър Калчев не е компетентен да дава подобно становище. Доколкото ми е известно не е ИТ специалист за да говори за сигурност. Преди малко разказах за Cisco, най-качествената служба по сигурността National Security Agency(NSA) в Съединените щати прави собствена Linux дистрибуция, NASA е един от най-сериозните потребители на Linux, ЦРУ ползва FreeBSD, Red Hat скоро мигрира информационната система на [Credit Suisse First Boston](#) върху Red Hat Linux. Ако тези примери не говорят сами аз нямам какво да добавя. Но е вярно, че отворените лицензи не се разбират добре - а те просто трябва да бъдат прочетени и дискутирани, проблемът е, че няма желание за такава дискусия. Отворените лицензи са няколко - GNU GPL е само един от тях, има BSD, MIT, Artistic и още много други, които са още по-свободни от GNU GPL.

Дали пък имаме достатъчно ясни бизнес рефлексии към тези основни лицензи, под които се издава и разпространява свободен софтуер?

Категорично не са много ясни. Българинът отново се хваща за безплатната страна на нещата, а не за свободната. Дори журналистите често пишат за безплатният Linux,

безплатният Отворен код, а забравяте, че по-важното е че той е свободен, а не толкова безплатен. Така и бизнеса не гледа сериозно на това, защото си мисли, че след като не ми плати аз няма да му дам добър продукт или няма да си свърша качествено работата. Истината е, че ще ми бъде платено за поддръжката, а не за софтуера, което сваля разходите му. Но тогава бизнесмена вдига вежди и се сърди, че бил излъган, защото нали било безплатно. Аз твърдя, че е възможно екип от хора да изпълни почти всяко решение, базирано на софтуер със затворен код върху платформа с Отворен код за 50% от стойността на проекта. Какво печели бизнеса - той трябва да плати x за софтуер и y за поддръжка при първия вариант и невъзможността в последствие да се откаже от неизвестен брой критични обновявания на софтуера, често свързани и с хардуер и с допълнителни разходи за поддръжка и консултации z - т.е. сумата става $(x + y + n.z)$ При варианта с Отворен код той би платил само y плюс евентуално някакво z , което обаче съдържа само компонентата услуги, а не лицензи, ъпгрейд и т.н. И най-важното, ако не ме хареса може да си вземе друг консултант, може да мине на друга платформа, защото аз съм му оставил свободата за избор, системата му е отворена за доработки и трансформации - нещо, което затвореният код никога няма да ви даде за каквито и да е пари. А Свободата просто е безплатна - факт, който често забравяме. Само, че трябва да се пребориш за нея, нещо от което също сме се отучили. Свободата е проблем на обществото ни, което още не се превърнало в гражданско, не е узряло да бъде такова - увило се е в наивността на емоциите си и се защитава с агресия - а това психологически е лошо детство, дори за едно общество. Ако имахме зряло гражданско общество, способно да контролира управляващите го, не само сделката с Майкрософт щеше да изглежда по-различно, а и самите ние като държава и икономика.

Най-важното, което според теб се случи на двата InstallFest-a, които организирахте в Пловдив и в София?

Това, че повече никой министър няма да си позволи да твърди, че няма Linux на български. След новините по bTV вечерта след софийския фест много хора чуха, че алтернатива има, много от тях ще я потърсят, може би ще дойдат на третият фест на 6 октомври в Чепеларе, ще опитат Linux или FreeBSD или поне OpenOffice - той има версии и за Mac и за Windows, ще кажат и на други хора. Ще видят, че да имаш реален избор има смисъл, ще опитат вкуса на свободата, а това не е без значение. Другото важно нещо е, че ние привържениците на Свободния софтуер се легитимирахме пред обществото - напуснахме уютата на виртуалните си дискусии в мрежата и излязохме на улицата сред обикновените хора, където могат да ни видят, попитат, да разговарят с нас, да ни се оплачат за проблемите си, да си говорят с нас на "ти" като с приятели, нещо което никоя комерсиална компания няма да направи. И третото нещо е, че доказахме, че двама - трима души могат да накарат още 120 в Пловдив и още 500 в София да се съберат в една малка зала за да видят алтернативата, да бъдат изкушени да направят избор и при това от само себе си, без зад това да стоят нечии пари или някаква организация.

След Чепеларе как ще продължите непосредствения контакт с обикновените потребители?

На практика сме в състояние да направим дори национален Linux или open source фестивал - достатъчно е да се намерят по двама-трима души координатори във всеки град и да уговорим една дата - например през пролетта. И в този ден България ще се описва с една дума - вие кажете коя. Надявам се някой ден да доживеем и първото българско Linux Expo - форум за българският open source бизнес. И още две неща се случиха в този контекст, които няма как да пропусна - беше регистрирано във Варна Сдружение за Свободен софтуер (ССС), чийто сайт се намира на www.linux.bg като по този начин легитимацията на привържениците на Отворения код вече има и юридически

смисъл, а наскоро бе учредена и Асоциацията за развитие на информационните технологии (АРИТ), която като сдружение с идеална цел и в обществена полза се надявам, че ще успее да сближи вижданията на света на ИТ с тези на управляващите ни. Време и политическите платформи да включват повече от едни изречение, че ще развият информационните технологии.

На коя Linux дистрибуция най-много и се радват в България ? Твоите впечатления какви са?

Трудно е да се обособи една конкретна, но Debian, Red Hat, Mandrake, Slackware, SuSE, а напоследък като че ли и Gentoo, имат доста сериозен електорат. Аз лично от няколко години ползвам Red Hat, а започнах със Slackware. В момента на лаптопа ми има Red Hat 7.3, с който на практика работя, едно FreeBSD 4.6.2 за тестове, и едно SuSE 8 за да го разгледам, а в джоба си нося от две седмици и LiveCD-то на Knoppix (това е дистрибуция, която се вдига сама от CD, без да се нуждае от инсталиране) за да неутрализирам вманиачени Windows-фенове. Но хайде пак да не забравяме и за почитателите на FreeBSD, NetBSD и OpenBSD - те също са много сериозна група в България.

По повод това Сдружение се сетих...доста хора работят по разработката на софтуер с отворен код. Струва ми се, че проектите им се нуждаят от малко повече централизирана подкрепа от една организирана структура, каквато да речем е Линукс обществото и съответно от повече публичност!

Абсолютно - точно за това говорих преди малко. Линукс обществото не е централизирана структура то само по себе си е аморфно и не може да окаже материална подкрепа. Именно затова надеждите ми са към ССС и различни фондации или организации, които могат да подкрепят тези момчета и момичета, жертващи свободното си време безплатно. Нужно е да се осъзнае обществената полза от резултата от техния труд. А защо не и някой бизнес-субект да финансира подобно начинание - определено ще спечели имидж, признание, подкрепа, реклама.

А как възприемаш хибрид между Linux и Windows от рода на Lindows?

Ами както възприемем MacOS X например - още един играч на пазара - всъщност това не е хибрид, само така изглежда - това е комерсиална платформа, базирана на Linux, но не е класически софтуер с Отворен код. А аз май вече достатъчно пъти споменах за визията си за свободата. Всъщност не знам защо на нас поддръжниците на Отворения код се гледа като на хипарите в бранша - ние не търсим конфликт с Microsoft, нито с модела на затворения код. Просто искаме своето достойно място в бизнеса и не може да не се подразним, когато някой се прави, че не ни забелязва, бил той чиновник или конкурент. Светът винаги се е променял еволюционно и революционно - от време на време има катаклизми и Отвореният код е именно една такава революция в света на ИТ в глобален мащаб. А когато има революции сблъсъците понякога са неизбежни. Но това не е война - това е дискусия на технологично ниво, в случая. Лошото е, че у нас, често обличаме нещата в други дрехи, а и тази дискусия не се води на нужното ниво, да не кажа, че на практика такава няма. България няма как да остане встрани от тази революция и затова съм спокоен за бъдещето принципно, тревожи ме само времето, в което ще се случи, защото от това зависи къде ще бъдем в класацията, а си мисля, че вече имаме горчив опит от престоя си на дъното.